

СЕКЦІЯ 8 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 368.03:336.025(043.5)

Алексєєнко Л.М.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку та фінансів*

*Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету*

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ СТРАХОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Статтю присвячено теоретичним, методологічним і практичним аспектам концептуалізації розробки і застосування фінансових технологій в умовах зміни організаційно-правових і політико-економічних умов забезпечення стійкості страхового ринку. Обґрунтовано, що доцільно визначити фінансові технології надання страхових послуг у сегменті забезпечення соціального захисту і мінімізації ризиків. У контексті економічної безпеки стратегії розвитку страхових компаній потребують удосконалення дистанційного обслуговування клієнтів; використання мобільних фінансових додатків; залучення банківських платіжних сервісів; адаптивності хмарних технологій.

Ключові слова: страховий ринок, фінансова технологія, економічна безпека, страхова послуга, продуктова кооперація, фінансовий регулятор, фінансова функція.

Алексєєнко Л.М. ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ СТРАХОВОГО РЫНКА В КОНТЕКСТЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Статья посвящена теоретическим, методологическим и практическим аспектам концептуализации разработки и применения финансовых технологий в условиях изменения организационно-правовых и политико-экономических условий обеспечения устойчивости страхового рынка. Обосновано, что целесообразно определить финансовые технологии предоставления страховых услуг в сегменте обеспечения социальной защиты и минимизации рисков. В контексте экономической безопасности стратегии развития страховых компаний нуждаются в усовершенствовании дистанционного обслуживания клиентов; использовании мобильных финансовых приложений; привлечении банковских платежных сервисов; адаптивности облачных технологий.

Ключевые слова: страховой рынок, финансовая технология, экономическая безопасность, страховая услуга, продуктовая кооперация, финансовый регулятор, финансовая функция.

Alekseyenko L.M. FINANCIAL TECHNOLOGIES OF PROVIDING OF STABILITIES INSURANCE MARKET IN CONTEXT OF ECONOMIC SECURITY

The article is sacred to the theoretical, methodological and practical aspects of концептуалізації of development and application of financial technologies in the conditions of change of organizational, legal, political, economic terms of providing of firmness of insurance market. Reasonably, that it is expedient to define financial technologies of grant of insurance services in the segment of providing of social defence and minimization of risks. In the context of economic security of strategy of development of insurance companies need improvement of remote service of clients; use of mobile financial additions; bringing in of bank pay services; adaptiveness of cloudy technologies.

Keywords: insurance market, financial technology, economic security, insurance favour, productive co-operation, financial regulator, financial function.

Постановка проблеми. Фінансово-економічні процеси супроводжуються масштабними змінами в політичному, економічному та соціальному житті суспільства. Перспективи розвитку фінансового сектору в середньостроковій перспективі будуть визначатися новим режимом монетарних політик у провідних країнах і ймовірністю фінансової кризи. Страхування є важливим сегментом економіки, що сприяє забезпеченню соціально-економічної стабільності в суспільстві, компенсації збитків під час настання несприятливих подій.

Здійснення страхової діяльності актуалізується в умовах поглиблення глобалізації та імплементації з Європейським Союзом регулювання ринків фінансових послуг з урахуванням вимог Директиви 2009/138/ЄС Платоспроможність II, Директиви 2016/97/ЄС про реалізацію страхових продуктів та Директиви 2002/87/ЄС щодо нагляду за фінансовими установами, що входять до фінансового конгломерату. У сучасній економіці застосування фінансовими посередниками новітніх технологій є одним із

пріоритетних завдань незалежно від сфер і масштабів їх діяльності. Оскільки фінансові технології не завжди забезпечують стійкість фінансового ринку, дослідження новітніх технологій є актуальними і своєчасними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні засади закономірностей розвитку міжнародних страхових ринків і їх інституційної структури розглянуто в працях вітчизняних учених, серед яких: О.О. Гаманкова, В.К. Хлівний (теоретико-методологічні засади страхового ринку України в глобальному страховому просторі) [1, с. 58–67]; Н.В. Кривчицька (закономірності і протиріччя розвитку національного страхового ринку) [2, с. 62–65]; О.Є. Новіков, О.Д. Сафонова (перспективи розвитку страхового ринку України) [3, с. 92–96]; А.С. Шолойко (класифікація та періодизація страхового ринку України) [4, с. 95–99].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на вагомий науковий напрацювання вчених-економістів, залишається

багато перспективних напрямів досліджень. Хоча питання концептуальних і організаційно-прикладних засад застосування сучасних фінансових технологій, орієнтованих на вартість, широко висвітлюються в професійній літературі, не завжди враховуються всі чинники, що визначають співвідношення попиту та пропозиції на застосування фінансових технологій у контексті забезпечення стійкості страхового ринку.

Мета статті полягає у дослідженні сучасних фінансових технологій, виявленні проблематики їх розробки і застосування, оскільки від виваженості й своєчасності визначення сфери їх використання залежить ефективність діяльності страхових компаній у контексті гарантування економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Країни з ринком, що формується, зіштовхуються з подвійними проблемами у глобалізованому співтоваристві: сповільненням макроекономічного зростання й ускладненням фінансових відносин. Залежність більшості економік країн, що розвиваються, від зовнішніх запозичень усе більше поглиблювалася в процесі лібералізації фінансових ринків. Водночас фінансові ринки, що розвиваються, демонструють більшу стійкість до кризових явищ порівняно з ринками розвинених країн.

Міжнародні фінансові регулятори здійснюють заходи щодо переходу від спекулятивної моделі фінансового ринку до інвестиційної, реструктуризації ринків цінних паперів і деривативів. У сучасній економіці створення нових інститутів розвитку, застосування депозитно-кредитних схем із низькою прибутковістю зобов'язують фінансових посередників адаптуватися до нових витрат і для уникнення реалізації деяких обмежувальних положень регуляторів розробляти інноваційні продукти. Крім того, нові стандарти банківської діяльності можуть зумовити переміщення деяких видів діяльності в сектор небанківських фінансових установ, де ці стандарти не застосовуються.

Фахівці Всесвітнього економічного форуму у дослідженні «Роль фінансових послуг у суспільстві. Розуміння впливу технологічних інновацій на фінансову стабільність» визнають, що відновлення стабільності фінансового сегменту та довіри до нього в суспільстві є важливою доктриною глобалізаційного економічного розвитку. У 2014 р. інвестиції у сферу фінансових технологій становили 12,21 млрд. дол. США; інвестиції у фінансові технології в Європі збільшилися на 215% порівняно з 2013 р. У 2015 р. світові інвестиції у сферу фінансових технологій досягли піка в 19,1 млрд. дол. США. Вже в I кварталі 2016 р. інвестиції у сферу фінансових технологій становили 5,3 млрд. дол. США [5].

Особливої уваги заслуговують технології, які тим або іншим способом спроможні трансформувати економічні та фінансові процеси. В економічних системах застосовують такі фінансові технології: технології фінансового самообслуговування; Інтернет-банкінг; мобільний банкінг; SAAS-рішення; Big Data; IT-аутсорсинг; сервіси особистих фінансів; сервіси для управління корпоративними фінансами; геотехнології; скорринг; краудфандинг; p2p-кредитування; NFC-технології; інновації для торгівлі; Tablet commerce. Ці технології потребують комплексного застосування банками, страховими компаніями та іншими фінансовими посередниками. Конкуренція зростає як із боку нових гравців (стартапи в сегменті фінансів, телеком-компанії, Інтернет-гіганти), так і всередині фінансових установ у контексті їх консолідації.

Фінансові технології застосовують і масштабують усередині фінансової установи, що можливо тільки у великих установах або тих установах, власники яких реалізують стратегію розширення бізнесу.

На практиці фінансові технології застосовують і масштабують відразу в декількох фінансових установах у форматі продуктової кооперації.

В економічній спільноті особлива увага приділяється технологіям управління інвестиціями і грошовими потоками фінансових посередників, які розглядають у контексті управління фінансами з точки зору їх формування, руху та розподілу. Зниженню витрат сприяє розвиток платформ, які дають змогу спрощувати бізнес-процеси й оперувати нижчими цінами порівняно з традиційними каналами надання послуг. Покращенню механізму управління ризиками сприяє продуманість системи збирання та обробки даних. Усі фінансові операції страхових компаній мають супроводжуватися підготовленими документами, які мають бути складені так, щоб можна було провести вибірко-вий аналіз даних, зокрема фінансовими регуляторами.

Концептуальні засади фінансових методів оцінки вартості компаній: оцінка, заснована на дисконтуванні грошових потоків (дохідний метод); порівняльна оцінка; оцінка на основі умовних вимог (опціонів). Основні індикатори створення вартості: ринкова додана вартість (Market Value Added (MVA)); економічна додана вартість (Economic Value Added (EVA)); акціонерна додана вартість (Shareholder Value Added (SVA)); генеровані грошові потоки на інвестиції (Cash Flow Return on Investment (CFROI)); грошова додана вартість (Cash Value Added (CVA)).

На практиці особливу увагу варто приділити основним фінансовим технологіям створення вартості. Під час визначення драйверів вартості доцільно враховувати фінансову та нефінансову точки зору на драйвери вартості. До сучасних процесно-орієнтованих методів ідентифікації драйверів вартості відносять: ABB (Activity Based Budgeting), ABC (Activity Based Costing), ABPA (Activity Based Performance Analysis), систему збалансованих показників (Balanced Scorecards).

Прискорення у світовій економіці інтеграційних процесів, які характеризуються закономірностями і протиріччями, суттєво вплинуло на застосування фінансових технологій у діяльності страхових компаній. Функціонування страхового ринку потребує адекватної цілісної, стійкої і впорядкованої інституційної структури, яка розвивається й удосконалюється. Становлення та розвиток страхового ринку ґрунтується на особливостях класифікації страхування. А.С. Шолойко визнає, що поняття «страховий ринок» є більш загальним та всеохоплюючим, ніж поняття «ринок страхових послуг», тому в основу класифікації та періодизації ставлять саме страховий ринок [4, с. 95–99]. Класифікація страхового ринку відіграє важливу роль під час вибору пріоритетів його розвитку, регулювання, моніторингу і сегментації. Динамічному розвитку страхового ринку сприятиме розширення фінансування реального сектора економіки, забезпечення доступності страхових послуг для громадян.

Проблематика застосування фінансових технологій для забезпечення стійкості страхового ринку потребує системного дослідження із застосуванням глобально-історичного та цивілізаційного підходів. Щодо центрів відповідальності, то на практиці відділи планування та маркетингу страхової компанії відповідають за виконання фінансової функції. Відділ планування розраховує рентабельність, відділ маркетингу пропонує страхові послуги.

Для визначення пріоритетів надання послуг страхові компанії також проводять персоналізовані заходи щодо дослідження основних подій із реального життя клієнтів. Клієнти приймають активну участь у системі онлайн-співтовариства, обговорюють

послуги банків і страхових компаній, пропонують нові рішення та діляться досвідом в управлінні особистими фінансами.

Залучення клієнтів має відбуватися за рахунок ефективної автоматизації та клієнтоорієнтованості, тому актуалізується питання дигіталізації, ідентифікації, розвитку колективних сховищ більших даних (Big Data), інтерактивних технологій і штучного інтелекту, віртуалізації та хмарних технологій, криптехнологій і підходів до Uber-ізації фінансового простору. На практиці певні ризики несуть віртуальні валюти, реалізовані у відкритих мережах з анонімним доступом, складним й довгим механізмом підтвердження, автоматичною емісією грошей. У процесі використання віртуальних валют актуалізується асиметричність інформації на ринках цифрових валют, утрата конфіденційних даних, висока ресурсоемність і невизначеність наслідків емісійних рішень.

Співпраця страхових компаній і банків сприяє формуванню нових бізнес-моделей і технологій та потребує забезпечення безпечного й професійного підходу. Зауважимо, що станом на 31 грудня 2015 р. найбільша доля активів страхових компаній зосереджена не в акціях, на відміну від 2014 р., а в банківських вкладах (12,6 млрд. грн., було – 9 млрд. грн.), сума активів в акціях зменшилась на 34%, з 18 млрд. грн. до 11,9 млрд. грн. [8].

Фінтех-компанії розробляють та удосконалюють фінансові послуги (продукти), створюють і забезпечують надійне функціонування центральної інфраструктури для обслуговування цих послуг (продуктів). Зауважимо, що фінансові послуги (продукти) надаються клієнтам (фізичним і юридичним особам) банками і страховими компаніями. На практиці фінтехкомпанія і банки чи страхова компанія створюють екосистему фінансової послуги (продукту).

Для підвищення ефективності управлінських рішень у страховій компанії варто здійснювати тестування прибутку й аналіз чутливості економічних показників, що закладаються в розрахунки. Застосування тестування прибутку до вже існуючих пенсійних продуктів дає змогу визначати оптимальний рівень параметрів, що закладаються в розрахунок тарифів і резерву премій, підвищуючи тим самим надійність операцій, зокрема щодо страхування пенсії.

Маркетингову стратегію доцільно спрямувати на залучення нових страхувальників і утримання існуючих клієнтів, прогнозування можливих обсягів продаж конкурентоспроможних страхових продуктів. Підвищенню конкурентоспроможності національних страхових послуг сприятиме налагодження взаємин із Міжнародною асоціацією органів нагляду за страховою діяльністю щодо адаптації міжнародних стандартів до національних реалій, зокрема формування так званих «кластерних ініціатив».

Дж. Фрідмен і В. Краус визнають, що природна спрямованість одержання найбільшого прибутку керівниками фінансових інститутів не сприяє розвитку системи оцінки ризиків [5, с. 198–212]. Сучасна тенденція в ризиковому страхуванні – збільшення частки роздрібного сегменту в розрізі платежів з одночасним зростанням частки виплат корпоративному сегменту в структурі виплат. Реформування системи регулювання ринків похідних фінансових інструментів спрямоване на підвищення їхньої прозорості і, відповідно, обмеження контрагентських ризиків.

У світовій економіці відбуваються зміни в регульованні діяльності фінансових установ. Ці зміни сприяють модернізації регулювання в контексті

пруденційності, багатоканальності і багатомірності. В умовах перманентних кризових явищ втручання фінансових регуляторів має бути виваженим і своєчасним. Зауважимо, що в Європейському Союзі в банків у багатьох випадках вартість відповідності регуляторним вимогам (compliance cost) є вищою, ніж вартість кредитних ризиків (cost of risks).

До Нацкомфінпослуг за період з 1 вересня 2015 р. до 29 лютого 2016 р. надійшло 2 205 звернень, скарг фізичних та юридичних осіб із питань страхової діяльності, що на 1 060 звернень менше, ніж за аналогічний період. За результатами розгляду звернень за зазначений період загальний обсяг виплат страхового відшкодування страховими компаніями становив 37,156 млн. грн. [7].

У фінансовому секторі регуляторам доцільно визначити переваги і недоліки прямих обмежень на деякі види діяльності для фінансових посередників; посилити моніторинг і розробити систему пруденціальних нормативів для небанківських фінансових установ, що створюють системні ризики; вдосконалювати методи заохочення застосування простіших фінансових продуктів і організаційних структур; сформувати трансграничні механізми врегулювання діяльності великих фінансових установ для досягнення вигод від глобалізаційних процесів. У рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом Нацкомфінпослуг реалізує проєкт «Технічна допомога за пріоритетними напрямками фінансового сектору в Україні» EU-FINSTAR, який, на нашу думку, сприятиме розвитку цього сектору.

Висновки. З наведеного вище можна зробити такі висновки щодо ролі фінансових технологій у забезпеченні стійкості страхового ринку в умовах невизначеності.

По-перше, у світовій економіці відстежують такі три тренди: непередбачуваність економіки, зміну поведінки споживачів, розробку та впровадження нових фінансових технологій. В умовах фінансової невизначеності змінюється поведінка споживачів фінансових послуг – перехід від споживчої до ощадної моделі поведінки. Цим зумовлено зростання депозитів фізичних осіб, незважаючи на падіння реальних доходів населення. Відповідно, розширюється сфера страхування депозитів фізичних осіб. Третій тренд характеризується активізацією розробки і запровадження нових технологій. Відповідно, збільшується кількість нових гравців, а також зростають ризики використання цих технологій. З урахуванням високої залежності суб'єктів господарювання і населення від недепозитного фінансування складні фінансові продукти приймають нові форми, тому в контексті економічної безпеки особливої уваги заслуговує визначення основних засад формування механізму страхових послуг для забезпечення соціального захисту і мінімізації ризиків.

По-друге, фінансовий механізм організації страхової діяльності має забезпечувати поступальність виконання страховиками своїх зобов'язань. Фінансовий розвиток страхової компанії має враховувати той факт, що розвиток – це досягнення поліпшеного стану, запорука успішного розвитку компанії. Сучасні стратегії розвитку страхових компаній потребують застосування ефективних фінансових технологій (інновацій); удосконалення дистанційного обслуговування клієнтів; використання мобільних фінансових додатків; залучення банківських платіжних сервісів (електронні валюти, p2p, банківські рішення, NFC); адаптивності хмарних технологій.

По-третє, в умовах перманентних кризових явищ і системних економічних структурних трансформаціях, що мають власну циклічність, фінансові регулятори мають здійснювати регуляторні заходи, оскільки в такі періоди спроможність саморегулювання фінансових посередників нівелюється. Гарантування еконо-

мічної безпеки потребує посилення конкурентоспроможності та стійкості страхового ринку до системних ризиків; створення інфраструктури фінансової стабільності та сегмента страхування.

Держава як регулятор та економічний агент має орієнтуватися на антициклічне регулювання страхового ринку для попередження системних ризиків. Доцільно здійснювати заходи на міжнародному і національному рівнях із метою підвищення глобальних стандартів фінансового регулювання та забезпечення їх послідовного застосування відповідними національними інститутами. Розвиток страхового ринку потребує професійного регулювання, об'єктивного моніторингу і контролю, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності національних страхових компаній. Водночас дискусійним є створення єдиного регулятора, оскільки існують як переваги, так і можливі протиріччя у формуванні єдиного органа регулювання банківського й небанківського секторів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гаманкова О.О. Страховий ринок України у глобальному страховому просторі / О.О. Гаманкова, В.К. Хлівний // *Фінанси України*. – 2012. – № 5. – С. 58–67.
2. Кричильська Н.В. Аналіз основних тенденцій та перспектив розвитку страхового ринку України / Н.В. Кричильська // *Магістеріум. Економічні студії*. – 2014. – Вип. 56. – С. 62–65.
3. Новіков О.Є. Перспективи розвитку страхового ринку України / О.Є. Новіков, О.Д. Сафонова // *Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. – 2014. – Вип. 5.2(101). – С. 92–96.
4. Шолойко А.С. Страховий ринок України: підходи до його класифікації та періодизації / А.С. Шолойко // *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. – 2014. – Вип. 200(3). – С. 94–102.
5. Чим небезпечні фінансові інновації (16.07.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eizvestia.com/uk/finance-ukr/full/832-chim-nebezpechni-finansovi-innovaci%d1%97>.
6. Нацкомфінпослуг оголосила попередні підсумки діяльності небанківського фінансового ринку у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/news/1377.html>.
7. Фридмен Дж., Краус В. Рукотворный финансовый кризис. Системные риски и провал регулирования. Engineering the financial crisis. Systemic risk and the failure of regulation / Дж. Фридмен, В. Краус ; пер. с англ. – М. : ИРИСЭН ; Мысль, 2012. – 320 с.
8. Інформація про роботу зі зверненнями громадян та юридичних осіб на дії страхових компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/news/1377.html>.

УДК 339.186

Гризоглазов Д.В.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

Давидов І.А.
*аспірант кафедри фінансів і кредиту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Статтю присвячено вивченню фінансово-економічних, організаційних та методологічних аспектів функціонування системи державних закупівель, визначенню переваг та недоліків функціонування теперішньої системи та пошуку дієвих напрямів їх оптимізації.

Ключові слова: державні закупівлі, тендерна процедура, органи місцевого самоврядування, державно-приватне партнерство, комерційний сектор.

Gryzoglazov D.V., Davydov I.A. ИНОСТРАННЫЙ ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК

Статья посвящена изучению финансовых, экономических, организационных и методологических аспектов системы закупок, определению сильных и слабых сторон функционирования существующей системы и поиску эффективных направлений их оптимизации.

Ключевые слова: государственные закупки, тендерная процедура, органы местного самоуправления, государственно-частное партнерство, коммерческий сектор.

Gryzoglazov D.V., Davydov I.A. FOREIGN EXPERIENCE OF PUBLIC PROCUREMENT

This article examines the financial, economic, organizational and methodological aspects of the procurement system, determining the strengths and weaknesses of the functioning of existing systems and find effective directions of their optimization.

Keywords: public procurement, tendering, local authorities, public-private partnership, commercial sector.

Постановка проблеми. Одним з найперспективніших шляхів реалізації концепції раціонального та ефективного використання бюджетних коштів є широке впровадження у сферу закупівель товарів, робіт і послуг для державних потреб єдиної структурованої системи, заснованої на засадах конкурен-

ції, прозорості, недискримінації та децентралізації. У міру зростання обсягу та вартості державних закупівель підвищується їх значення і для забезпечення зайнятості, і для національної економіки в цілому. У більшості країн законодавство із закупівель на ранніх стадіях розроблялося для захисту вітчизняної еко-